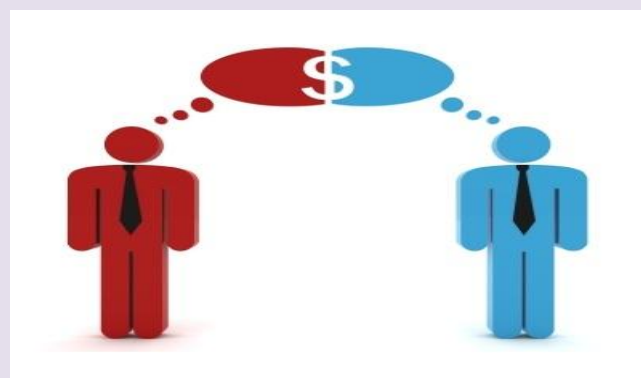

DOCUMENTAREA ȘI SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE INTERESE DECLARATE

GHID

Chișinău, 2015

CUPRINS:

ABREVIERI	3
I. CONTEXT GENERAL	4
<i>I.1 Introducere</i>	<i>4</i>
<i>I.2 Scopul și obiectivele Ghidului.....</i>	<i>5</i>
<i>I.3 Despre conflictul de interese.....</i>	<i>5</i>
<i>I.4 Subiecții declarării conflictelor de interese.....</i>	<i>8</i>
<i>I.5 Conflictul de interese, considerații generale.....</i>	<i>9</i>
II. RESTRICȚIILE ȘI INCOMPATIBILITĂȚILE	12
III. TIPOLOGIA CONFLICTELOR DE INTERESE	16
IV. PROCEDURA DOCUMENTĂRII CONFLICTELOR DE INTERESE DECLARATE	22
V. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE INTERESE DECLARATE	24
ANEXE	25

ABREVIERI

APC	Autorități publice centrale, în sensul Legii cu privire la administrația publică centrale de specialitate, nr.98 din 4 mai 2012
APL	Autorități publice locale în sensul Legii cu privire la administrația publică locală, nr.436 din 28 decembrie 2006
CNI	Comisia Națională de Integritate
Ghidul OECD	Ghidul Organizației pentru cooperare și dezvoltare economică pentru rezolvarea conflictului de interese în administrația publică, 2003
Legea 16/2008	Legea cu privire la conflictul de interese, nr. 16 din 15 februarie 2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 94-96, art. 351
Regulamentul CNI	Legea nr. 180 din 19 decembrie 2011 cu privire la Comisia Națională de Integritate, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 1-6, art. 2
Subiecții declarării	Categoriile persoanelor prevăzute la articolul 3 al Legii 16/2008

I. CONTEXT GENERAL

I.1 Introducere

Necesitatea elaborării Ghidului privind modul de documentare a conflictelor de interese declarate și a deciziilor de soluționare a acestora derivă din Planul de acțiuni pe anii 2014-2015 privind implementarea Strategiei naționale anticorupție pe anii 2011-2015, adoptată prin hotărârea Parlamentului nr. 76 din 16 mai 2014 și reprezintă o măsură pentru îmbunătățirea mecanismelor de funcționare a legislației anticorupție, în special fiind vorba de Legea cu privire la conflictul de interese, nr.16 din 15 februarie 2008 (în continuare - **Legea 16/2008**).

Legea 16/2008 a format infrastructura normativă pentru instituția conflictului de interese, stabilind noțiunile principale aplicabile acestei instituții, categoriile subiecților declarării intereselor personale, principiile generale de tratare și soluționare a conflictului de interese, procedura de declarare a intereselor personale, regimul incompatibilităților și restricțiilor etc.

Urmează a menționa ca subiectul conflictelor de interese este frecvent abordat în mass-media și în societate, inclusiv în mediul politic, iar despre multe situații și cazuri atestate în practică se spune că ar fi avut loc sub presiunea sau prin admiterea unui „conflict de interese”. Totuși, analiza publicațiilor, dar și a discursurilor publice arată asupra faptului că instituția, esența și elementele conflictului de interese nu sunt înțelese într-un mod adecvat. Mai mult, există anumite deficiențe legislative care alimentează această neînțelegere, necunoaștere. Așa fiind, din perspectiva prezentului Ghid, am putea pune în evidență următoarele probleme referitoare la funcționarea instituției conflictului de interese în Republica Moldova:

- Legea 16/2008 nu oferă o distincție strictă între declarația de interese, care este depusă anual de către subiecții expres enunțați în lege (*articolele 13-14 ale Legii 16/2008*) și declarația unor conflicte de interese reale (*art.9 al Legii 16/2008*);
- necunoașterea sau confundarea conflictului de interese cu incompatibilitățile și interdicțiile impuse subiecților declarării conflictelor de interese, cu protecționismul, abuzul și alte fapte de comportament corupțional sau acte de corupție; lipsa unei proceduri distincte și clare care să permită identificarea și raportarea conflictelor de interese potențiale și reale de către subiecții declarării și soluționarea acestora de către conducătorii autorităților în cadrul cărora activează. existența unor lacune în legislația națională privitor la modul de acțiune reacție și actele care trebuie adoptate de către CNI, atunci când aceasta este anunțată de „*Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii Guvernului și alți conducători ai organizațiilor publice despre conflictele de interese în care se află*”.¹

Ghidul este adresat subiecților declarării, conducătorilor organizațiilor publice, precum și CNI, de obligația cărora ține identificarea, tratarea și soluționarea conflictelor de interese.

Acest Ghid își propune să ofere unele soluții cu caracter general pentru rezolvarea problemelor arătate mai sus. Totuși, elementul-cheie pe care se va concentra preponderent prezentul Ghid este **procedura de declarare și soluționare a conflictelor de interese potențiale sau reale**.

Se au în vedere acele conflicte care urmează a fi declarate în condițiile articolului 9 și 14 ale Legii 16/2008 care prevăd că subiecții legii au obligația de:

A. „a informa imediat, dar nu mai târziu de 3 zile de la data constatării, în scris, șeful ierarhic sau organul ierarhic superior despre:

a) interesul, al său ori al persoanelor apropiate, legat de decizia pe care trebuie să o ia personal sau la luarea căreia trebuie să participe, ori de acțiunea pe care trebuie să o întreprindă în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu;

¹ Articolul 9 alin. (2) al Legii 16/2008

b) *calitatea, a sa ori a persoanelor apropiate, de fondator, acționar, asociat, membru al consiliului de administrație, membru al comisiei de control sau de revizie a unei persoane juridice (comerciale sau necomerciale), dacă această persoană juridică a primit de la organizația publică în care activează bunuri, inclusiv mijloace bănești, credite garantate de stat ori de autoritatea administrației publice locale sau o comandă de achiziție publică” (articolul 9 alin. (1) al Legii 16/2008),*

➔ **CONFLICTELE REALE, și**

B. *„a depune în termen de 15 zile de la data angajării, validării mandatului ori numirii în funcție, după caz, declarația de interese personale (art. 14 alin. (1) al Legii 16/2008) care se face în scris, pe propria răspundere a declarantului, și cuprinde informații privind:*

a) activitățile profesionale retribuite;

b) calitatea de fondator sau de membru în organele de conducere, administrare, revizie sau control în cadrul unor organizații necomerciale sau partide politice;

c) calitatea de asociat sau acționar al unui agent economic, al unei instituții de credit, organizații de asigurare sau instituții financiare;

d) relațiile cu organizațiile internaționale (articolul 16 al Legii 16/2008)²,

➔ **CONFLICTELE POTENȚIALE.**

1.2 Scopul și obiectivele Ghidului

Scopul Ghidului: Oferirea reperelor metodologice pentru identificarea și documentarea conflictelor de interese și a procedurii de soluționare a acestora.

Obiectivele Ghidului:

A. Compilarea prevederilor relevante pentru documentarea conflictelor de interese declarate și procedura de soluționare a lor;

B. Stabilirea unei tipologii a conflictelor de interese pentru identificarea mai simplă a acestora;

C. Prezentarea delimitărilor între încălcarea regimului incompatibilităților și interdicțiilor și conflictul de interese;

D. Oferirea unor elemente vizuale și descrierea unor situații virtuale pentru înțelegerea mai bună a esenței conflictului de interese;

E. Elaborarea unor modele de acte tipizate care urmează a fi utilizate în cadrul procedurii de soluționare a conflictelor de interese.

1.3. Despre conflictul de interese

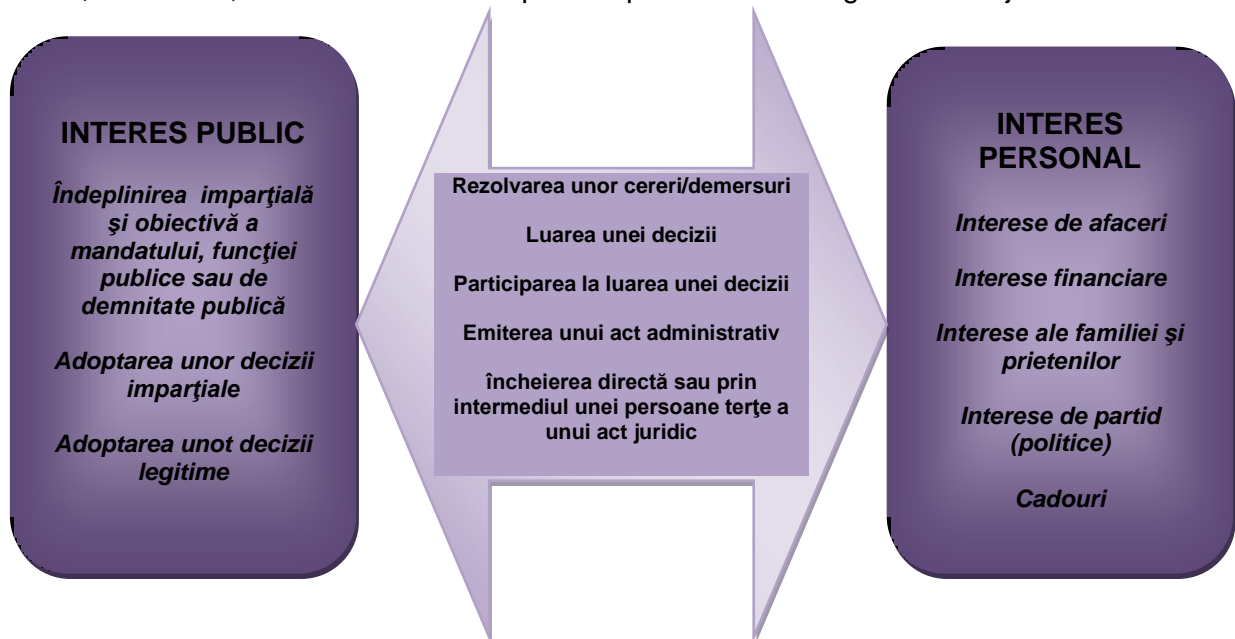
Noțiunea conflictului de interese din Legea 16/2008 arată că acesta este – *conflictul dintre exercitarea atribuțiilor funcției deținute și interesele personale ale persoanelor prevăzute la art.3, în calitatea lor de persoane private, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce le revin potrivit legii.*

Legea 16/2008 definește noțiunile de interes public și interes privat, după cum urmează:

² **Modelul declarației de interese personale este inclus în Anexa nr.1 la Legea 16/2008. Declarația de interese personale se depune anual până la data de 31 martie. Subiecții declarării vor actualiza declarațiile de interese personale ori de câte ori intervin schimbări în informația indicată la art.16 alin.(1), în termen de 15 zile de la data intervenirii acestora. Subiecții declarării intereselor personale sînt obligați să depună declarația după expirarea unui an de la încetarea activității până la data de 31 martie a anului următor.**

Interes public	Interes privat
interesul general al societății ca persoanele care dețin funcții publice să ia, în îndeplinirea atribuțiilor lor de serviciu, decizii imparțiale și legitime	interes, material sau nematerial, al subiecților declarării care rezultă din necesitățile sau intențiile personale ale acestora, din activități care altfel pot fi legitime în calitate de persoană privată, din relațiile lor cu persoane apropiate sau persoane juridice, indiferent de tipul de proprietate, din relațiile sau afiliațiile personale cu partide politice, cu organizații necomerciale și cu organizații internaționale, precum și care rezultă din preferințele sau angajamentele acestora

Astfel, schematic, conflictul de interese poate fi prezentat ca în figura de mai jos:

Chiar dacă Legea 16/2008 nu oferă o delimitare clară a categoriilor conflictelor de interese, instrumentele internaționale în materie și experiența altor state, permit distingerea a trei categorii: potențiale, reale și consumate. În tabelul de mai jos, prezentăm descifrarea acestor 3 categorii de conflicte, descifrare desprinsă din Ghidul OECD și unele exemple virtuale care permit distingerea lor.

Categoria conflictului	Descifrarea esenței conflictului de interese	Exemple virtuale
Conflict de interese potențial	Situația în care interesele personale ale subiectului declarării ar putea duce la apariția unui conflict de interese real.	În acest caz este vorba de declarațiile care se depun anual în condițiile art.16 al Legii 16/2008 de către subiecții declarării (atât cei în exercițiu, cât și noii numiți/desemnați/angajați). Astfel toți subiecții trebuie să arate domeniile în care ar putea apărea potențialele riscuri unor conflicte de interese reale și anume: <ul style="list-style-type: none"> - activitățile profesionale retribuite; - calitatea de fondator sau de membru în organele de conducere, administrare, revizie sau control în

		<p>cadrul unor organizații necomerciale sau partide politice;</p> <ul style="list-style-type: none"> - calitatea de asociat sau acționar al unui agent economic, al unei instituții de credit, organizații de asigurare sau instituții financiare; - relațiile cu organizațiile internaționale. <p>Exemplu:</p> <p><i>Subiectul declarației activează în calitate de funcționar în APC/APL și este membru al Comisiei pentru achiziții. Una din persoanele apropiate este proprietar al unei întreprinderi care prestează servicii sau execută lucrări. Dacă va fi anunțat un concurs pentru achiziționarea unor bunuri/servicii/lucrări în domeniul în care activează persoana apropiată este potențială apariția unui conflict de interese.</i></p>
Conflict de interese real	<p>Situația în care subiectul declarației trebuie să rezolve cereri/demersuri, să emită un act administrativ, să încheie direct sau prin intermediul unei persoane terțe un act juridic, să ia o decizie sau să participe la luarea unei decizii în care are interese personale sau care vizează persoanele apropiate, persoanele fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial și care influențează sau poate influența exercitarea imparțială și obiectivă a mandatului, funcției publice sau de demnitate publică.</p>	<p>Exemplu:</p> <p>Subiectul declarației:</p> <ul style="list-style-type: none"> - este membru al comisiei de concurs al organizației publice, iar la concurs participă o persoană apropiată³; - trebuie să emită o autorizare/un act permisiv (autorizare de construcție) în privința unei persoane apropiate; - un judecător trebuie să examineze un dosar în care sunt implicate persoane apropiate etc.
Conflict de interese consumat	<p>Situația în care un conflict real s-a consumat/ produs în realitate.</p>	<p>În acest caz este vorba de situațiile în care subiectul declarației intenționat/în cunoștință de cauză a participat nemijlocit la rezolvarea unor cereri/demersuri, emiterea unui act administrativ, încheierea directă sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, a luat decizia sau a participat la luarea unei decizii în exercitarea mandatului, funcției sau demnității publice fără a informa în modul stabilit de lege conducătorul și nu s-a abținut de la îndeplinirea acțiunilor respective.</p>

³ Persoane apropiate în sensul articolului 2 al Legii 16/2008 sunt: **soțul (soția), persoanele înrudite prin sînge sau adopție (părinți, copii, frați, surori, bunici, nepoți, unchi, mătuși) și persoanele înrudite prin afinitate (cumnat, cumnată, socru, soacră, ginere, noră).**

!!! MEMENTO

Un **conflict de interese consumat** poate fi calificat ca infracțiune de **abuz de putere sau abuz în serviciu prevăzut de articolul 327 al Codului penal** care sancționează: *folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, în interes material ori în alte interese personale, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice*

De asemenea, **nedeclararea conflictului de interese** de către persoana care activează în cadrul unei autorități publice, instituții publice, întreprinderi de stat sau municipale ori în cadrul unei societăți comerciale cu capital majoritar de stat, **este sancționată contravențional cu o amendă de la 100 la 300 de unități convenționale (articolul 313² din Codul contravențional).**

I.4 Subiecții declarării conflictelor de interese

Legea nr. 16/2008 acoperă categoriile subiecților declarării, după cum urmează:

- **persoanele care dețin funcții de demnitate publică prevăzute în Anexa la Legea nr.199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică** (acestea sunt: *Președinte al Republicii Moldova; Președinte al Parlamentului; Vicepreședinte al Parlamentului; Prim-ministru; Prim-viceprim-ministru; Viceprim-ministru; Președinte al comisiei permanente a Parlamentului; Vicepreședinte al comisiei permanente a Parlamentului; Președinte al fracțiunii parlamentare; Membru al Biroului permanent al Parlamentului; Secretar al comisiei permanente a Parlamentului; Deputat în Parlament; Ministru; Viceministru; Secretar general al Guvernului; Secretar general adjunct al Guvernului; Guvernator (Bașcan) al Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Președinte al Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Vicepreședinte al Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Președinte al comisiei permanente a Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Prim-vicepreședinte și vicepreședinte al Comitetului Executiv al Unității teritoriale autonome Găgăuzia; Primar General al municipiului Chișinău, primar, viceprimar; Președinte, vicepreședinte al raionului; Director general (director) al autorității administrative centrale; Președinte, judecător, judecător asistent al Curții Constituționale; Președinte, membru al Consiliului Suprem al Magistraturii cu activitatea de bază în Consiliu; Președinte, vicepreședinte, judecător al Curții Supreme de Justiție; Președinte, vicepreședinte, judecător al curții de apel; Președinte, vicepreședinte, judecător al judecătoriei; Procuror General, prim-adjunct a Procurorului General, adjunct al Procurorului General; procurori de toate nivelurile; Director al Centrului pentru Drepturile Omului, avocat parlamentar; Președinte, vicepreședinte, membru al Curții de Conturi; Director, director adjunct al Serviciului de Informații și Securitate; Președinte, vicepreședinte, secretar al Comisiei Electorale Centrale; Președinte, membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului; Președinte, vicepreședinte, membru al Comisiei Naționale a Pieței Financiare; Președinte, vicepreședinte, membru al Comisiei Naționale de Integritate; Președinte al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; Guvernator, prim-viceguvernator, viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei; Director general, director al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică; Director, director adjunct al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației; Președinte, vicepreședinte, membru al Plenului Consiliului Concurenței; Șef, șef adjunct al oficiului teritorial al Cancelariei de Stat; Director, director adjunct al Serviciului de Protecție și Pază de Stat; Director, director adjunct al Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal; Șef al Centrului Serviciului Civil; Președinte, prim-vicepreședinte, vicepreședinte, secretar științific general al Academiei de Științe a Moldovei; Președinte, vicepreședinte, secretar științific al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare; Șef al Serviciului de Stat de Curiere Speciali; Director general al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină; Președinte al Casei Naționale de Asigurări Sociale; Director al Serviciului de Stat de Arhivă; Agent guvernamental – reprezentant al Guvernului Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.;*
- **membrii Consiliului de observatori al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania “Teleradio-Moldova”;**

- **deputații în Adunarea Populară a unității teritoriale autonome Găgăuzia;**
- **directorul general adjunct al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină;**
- **conducătorii și adjuncții acestora din cadrul autorității administrative** (instituției publice) subordonate organului central de specialitate, din cadrul întreprinderii de stat sau municipale, societății comerciale cu capital de stat majoritar, instituției financiare cu capital de stat total sau majoritar;
- **persoanele cu funcții de conducere și de control** în instituțiile din cadrul sistemului de învățământ de stat și sistemului de sănătate publică;
- **personalul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică** (acestea sunt șefii de cabinet, consilierii, asistenții, secretarii din cabinetul Președintelui, prim-vicepreședintelui și vicepreședinților Parlamentului, președinților fracțiunilor parlamentare, deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Prim-ministrului, prim-viceprim-ministrului, viceprim-miniștrilor, miniștrilor, secretarului general al Guvernului și directorilor generali ai autorităților administrative centrale⁴);
- **funcționarii publici**, inclusiv cei cu statut special (funcționarii publici⁵ din: Secretariatul Parlamentului; Aparatul Președintelui Republicii Moldova; Cancelaria de Stat; Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii; Secretariatul Curții Constituționale; Secretariatul Curții Supreme de Justiție; Centrul pentru Drepturile Omului; Aparatul și unitățile Curții de Conturi; Centrul Național Anticorupție; Aparatul Comisiei Electorale Centrale; Aparatul Academiei de Științe a Moldovei; Aparatul Consiliului Național de Acreditare și Atestare; Aparatul Comisiei Naționale de Integritate; Aparatul Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; Aparatele altor autorități publice instituite de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern; Autoritățile administrației publice centrale de specialitate și alte autorități administrative (aparatele centrale, serviciile publice desconcentrate, alte organe ale administrației publice din subordinea autorităților administrației publice centrale de specialitate); Aparatele autorităților administrației publice locale, ale unității teritoriale autonome cu statut special și serviciile descentralizate ale acestora; Secretariatele instanțelor judecătorești, aparatele, procuraturii, organele serviciului diplomatic, vamal, organele apărării, securității naționale și ordinii publice;
- **persoanele care sunt împuternicite**, conform actelor legislative, să ia decizii în privința bunurilor aflate în proprietatea statului sau în proprietatea unităților administrativ-teritoriale, inclusiv în privința mijloacelor bănești, ori care au dreptul de a dispune de astfel de bunuri, precum și persoanelor care nu sunt funcționari publici, dar cărora statul le delegă temporar una dintre aceste atribuții.

1.5 Conflictul de interese, considerații generale

Principiul bunei guvernări este fundamental pentru orice stat. Guvernarea este realizată de către funcționari (aleși, numiți) care au obligația de a acționa cu bună-credință și de a plasa interesul public mai presus decât interesele personale; de a exercita atribuțiile în strictă corespundere cu scopurile și valorile organizației publice în care activează.

Legea 16/2008 stabilește ca principii fundamentale în prevenirea, tratarea și soluționarea conflictelor de interese:

- a) slujirea interesului public cu imparțialitate și obiectivitate;
- b) asigurarea transparenței și controlului public al activității;
- c) responsabilitatea individuală și exemplul personal.

DE REȚINUT !!!

Subiecții declarării **trebuie să renunțe la interesele personale**, ce pot compromite deciziile oficiale, luate cu participarea lor, sau se vor abține de la participarea la luarea sau executarea unor astfel de decizii, dacă acestea pot fi compromise de interesele lor personale sau de apartenența lor la anumite organizații.

⁴ A se vedea în acest sens Legea nr. 80 din 07.05.2010 cu privire la statutul personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate de publică

⁵ A se vedea Legea 158 din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public

!!! SUBIECȚII DECLARĂRII AU RESTRICȚIA ȘI NU AU DREPTUL:

- A. să utilizeze sau să admită utilizarea informației de serviciu sau oricărei alte informații legate de activitatea lor în interese personale;
- B. să facă uz de serviciu pentru obținerea unui beneficiu neprevăzut de lege sau de contractul individual de muncă;
- C. să folosească, direct sau indirect, orice bun proprietate publică în interese personale;
- D. să facă uz de avantajele funcției oficiale sau ale statutului deținute anterior.

Un rol important în prevenirea, identificarea și tratarea conflictelor de interese revine nu doar subiecților declarării, dar și conducătorilor organizațiilor publice în care aceștia activează. Din această perspectivă este impetuos necesară respectarea unor condiții fundamentale în activitatea organizațiilor publice, care să asigure păstrarea încrederii publicului larg, cel care este beneficiarul principal al serviciilor publice, și transparența adecvată a instituției.

Ghidul OECD prevede un spectru larg de principii fundamentale care trebuie considerate atât de funcționarii publici, cât și de organizațiile publice, după cum este descris mai jos:

- A. Funcționarii publici și organizațiile publice trebuie să acționeze de o manieră care să permită cel mai atent control din partea publicului. Această obligație nu este îndeplinită în totalitate prin simpla respectare a literei legii; ea implică și respectarea unor valori mai largi ale administrației publice, cum ar fi lipsa intereselor private, imparțialitatea și corectitudinea.
- B. Organizațiile publice și funcționarii publici trebuie să asigure consecvența și un grad corespunzător de deschidere în procesul de soluționare a unei situații de conflict de interese.
- C. Funcționarii publici trebuie să-și declare interesele personale și afiliațiile care ar putea compromite îndeplinirea dezinteresată a îndatoririlor lor publice, pentru a permite un control adecvat și găsirea unei soluții
- D. Funcționarii publici trebuie să acționeze în orice moment astfel încât integritatea lor să servească drept exemplu pentru alți funcționari publici
- E. Funcționarii publici trebuie să accepte responsabilitatea pentru modul în care își desfășoară activitățile în calitate de persoane private, în măsura în care este posibil, astfel încât să prevină apariția unor conflicte de interese la numirea în funcția publică și ulterior.
- F. Funcționarii publici trebuie să accepte responsabilitatea pentru identificarea și rezolvarea conflictelor în beneficiul interesului public atunci când apare un conflict.
- G. Funcționarii publici și organizațiile publice trebuie să-și demonstreze angajamentul de a asigura corectitudinea și profesionalismul prin aplicarea unei politici și practici eficiente cu privire la conflictul de interese.
- H. Practicile organizațiilor trebuie să îi încurajeze pe funcționarii publici să declare problemele legate de conflictele de interese și să le discute și trebuie să se prevadă măsuri pentru a proteja aceste informații astfel încât ele să nu fie utilizate incorect de către alții.
- I. Organizațiile publice trebuie să asigure și să pună în practică politici, proceduri și practici adecvate de conducere în mediul de lucru pentru a încuraja controlul și rezolvarea eficientă a situațiilor de conflict de interese.
- J. Organizațiile publice trebuie să ofere îndrumare și instruire în vederea promovării înțelegerii și evoluției dinamice a regulamentelor și practicilor recunoscute ale organizației publice și a aplicării lor în mediul de lucru
- K. Organizațiile publice trebuie să creeze și să susțină o cultură de comunicare și dialog deschis cu privire la corectitudinea și promovarea ei.

Astfel, este evident că identificarea, tratarea și soluționarea conflictelor de interese reprezintă o conjugare a eforturilor subiecților declarării, a conducătorilor organizațiilor publice, precum și a instituțiilor anticorupție specializate (CNI, CNA). Este important ca fiecare organizație publică să elaboreze propriul plan pentru prevenirea conflictelor de interese și procedurile privind soluționarea conflictelor de interese declarate. Acest plan trebuie să ia în considerare domeniul de activitate al organizației publice, zonele sensibile de risc în care se pot manifesta cel mai proeminent conflictele de interese. Este important ca politica de angajare și monitorizare a activităților angajaților să fie una proactivă, aceștia fiind încurajați să declare conflictele de interese potențiale și reale, să le fie explicate consecințele nedeclarării conflictelor de interese.

!!! DE REȚINUT:

- A. În fișele de post ale tuturor subiecților declarării trebuie inclusă clauza declarării conflictelor de interese potențiale și reale**
- B. Regulamentele organizațiilor publice și a subdiviziunilor lor trebuie să conțină referințe, descrierea unor situații de potențiale conflicte de interese și recomandări privind modul de tratare a acestor conflicte, reieșind din specificul domeniului de activitate, precum și a genului de competențe și atribuții îndeplinite de angajații organizației publice – subiecți ai declarării.**
- C. Organizațiile publice prin intermediul, după caz, a serviciilor de audit intern/serviciului resurse umane/serviciului securitate internă/unor persoane special desemnate în acest sens, trebuie să asigure familiarizarea și informarea subiecților declarării despre procedura declarării conflictelor de interese potențiale și reale și să asigure raportarea la CNI. Subdiviziunile, după caz, persoanele special desemnate, vor asigura îndeplinirea procedurilor de documentare a conflictelor de interese: colectarea declarațiilor de interese potențiale sau reale, ținerea registrului declarațiilor conflictelor de interese declarate, elaborarea proiectelor deciziilor pentru soluționarea conflictelor de interese declarate, monitorizarea subiecților declarării și identificarea conflictelor de interese potențiale, reale sau consumate.**

II. RESTRICȚIILE ȘI INCOMPATIBILITĂȚILE

Analiza mai multor surse arată că, frecvent conflictele de interese sunt confundate cu încălcarea regimului restricțiilor și incompatibilităților. Trebuie să se rețină că nu tot timpul admiterea unei incompatibilități sau încălcarea unei restricții generează un conflict de interese.

Pentru a admite un **conflict de interese** subiecții declarării **trebuie să ia o decizie** care să aibă la bază sau să satisfacă un interes personal (implicit a unei persoane apropiate).

Exemple:

Semnarea de către subiectul declarării a unui contract de achiziții publice și/sau documente privind executarea acestora cu propria firma sau la care fondator/director este ruda subiectului declarării

Facilitarea firmei unde subiectul declarării sau ruda este fondator/director să fie desemnată câștigător în prestare servicii, realizare produse, utilizare fonduri europene

Pentru a se afla într-o situație de **incompatibilitate** subiectul declarării **nu trebuie să ia nici o decizie**, fiind suficient faptul că ocupă concomitent două sau mai multe funcții, fie desfășoară activități sau deține calitatea de membru al unor comisii, consilii, grupuri de lucru etc., al căror cumul este interzis de lege.

Exemple:

Angajatul unei direcții din cadrul unei APC deține în același timp și funcția de conducător/fondator a unei întreprinderi care activează în domeniul administrat de APC (colaborator al Agenției Medicamentului este fondator/administrator al unei farmacii).

Primarul unei localități deține concomitent și funcția de administrator al unei întreprinderi

Trebuie reținut faptul că, potrivit art. 19 din Legea 16/2008, **incompatibilitățile privind funcțiile publice sunt cele stabilite prin Constituția Republicii Moldova, prin legile ce reglementează activitatea autorităților publice în care persoanele ce dețin funcții de demnitate publică sau funcții publice își desfășoară activitatea, prin prezenta lege, prin legislația în domeniul serviciului public, prin legile privind statutul alesului local, privind administrația publică locală, privind combaterea corupției și protecționismului, precum și prin alte legi.**

!!! REGULA GENERALĂ

Orice funcție publică este incompatibilă cu exercitarea oricărei altei funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice, fie de creație cu unele excepții expres prevăzute în lege.

În legile care reglementează activitatea unor categorii de subiecți ai declarării (judecători, procurori, colaboratori ai Centrului Național Anticorupție, polițiști, angajați ai Serviciului Vamal etc.) pot fi stabilite și alte excepții de la regula generală, excepții care sînt caracteristice și aplicabile anume acestor profesii.

Tabelul de mai jos conține o listă a celor mai relevante incompatibilități și restricții impuse subiecților declarării. Această listă nu este exhaustivă și doar exemplifică regula generală arătată mai sus privitor la incompatibilitățile și restricțiile prevăzute de lege⁶.

⁶ Este necesar doar a preciza că legislația Republicii Moldova care reglementează activitatea subiecților declarării nu este suficient de explicită și coerentă. Astfel, în unele cazuri incompatibilitățile sînt tratate ca restricții, iar restricțiile sînt tratate ca incompatibilități. Totuși, trebuie să se rețină că încălcarea atât a restricțiilor, cât și a incompatibilităților atrag răspunderea subiecților declarării.

INCOMPATIBILITĂȚI

situații în care subiectul declarării ocupă mai multe funcții în același timp, deși acest cumul este interzis de lege

Deputați

Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice (articolul 70 alin. (1) din Constituție)

Președinte

Calitatea de Președinte al Republicii Moldova este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite (articolul 81 alin. (1) din Constituție)

Membri ai Guvernului

Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite (articolul 99 alin. (1) din Constituție)

Judecători

Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice (articolul 116 alin. (7) din Constituție)

Procurori

Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice (articolul 125 alin. (4) din Constituție și articolul)

Judecători ai Curții Constituționale

Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice (articolul 139 din Constituție)

Funcționari publici

Calitatea de funcționar public este incompatibilă cu orice altă funcție publică decât cea în care a fost numit.

Funcționarul public nu este în drept să desfășoare alte activități remunerate:

- a) în cadrul autorităților publice, cu excepțiile prevăzute de lege;
- b) în funcție de demnitate publică sau în funcție din cadrul cabinetului persoanei care exercită funcție de demnitate publică, cu excepția cazului în care raporturile de serviciu sunt suspendate pe perioada respectivă în condițiile legii;
- c) prin contract individual de muncă sau prin alt contract cu caracter civil, în cadrul societăților comerciale, cooperativelor, întreprinderilor de stat sau municipale, precum și al organizațiilor necomerciale, din sectorul public sau privat, a căror activitate este controlată, (spre exemplu, este angajat al Direcției organizației necomerciale și în același timp este fondator/membru al unei asociații obștești care sînt supuse unor verificări din partea Ministerului Justiției, fie raportează anual acestuia) subordonată sau în anumite privințe este de competența autorității în care el este angajat, cu excepția activităților științifice, didactice, de creație și de reprezentare a statului în societățile economice. Modul de cumulare a acestor activități cu funcția publică se stabilește de Guvern.

Funcționarul public nu este în drept să desfășoare activitate de întreprinzător, cu excepția calității de fondator al societății comerciale, ori să înlesnească, (spre exemplu să favorizeze câștigarea unor concursuri, să facă lobby în favoarea lor) în virtutea funcției sale, activitatea de întreprinzător a persoanelor fizice și juridice.

Funcționarul public poate cumula, în cadrul autorității publice în care își desfășoară activitatea, atribuțiile funcției sale cu atribuțiile funcției publice temporar vacante, fapt confirmat prin actul administrativ al conducătorului.

Funcționarul public nu poate fi mandatar al unor terțe persoane în

	<p>autoritatea publică în care își desfășoară activitatea, inclusiv în ceea ce privește efectuarea unor acte în legătură cu funcția publică pe care o exercită. (articolul 25 din Legea 158 privind funcția publică și statutul funcționarului public)</p> <p>Aleșii locali Președintele și vicepreședintele raionului, guvernatorul unității teritoriale autonome cu statut juridic special, președintele și vicepreședintele adunării populare a unității teritoriale autonome cu statut juridic special, primarii și viceprimarii, pe parcursul mandatului lor, nu au dreptul să dețină alte funcții retribuite sau să cumuleze o altă funcție, prin contract sau acord, în întreprinderi străine sau întreprinderi și organizații mixte, în întreprinderi, instituții și organizații cu orice formă de organizare juridică, cu excepția activităților științifice, didactice și de creație. Funcția de președinte și vicepreședinte al raionului, de primar și viceprimar este incompatibilă cu calitatea de consilier (art.84 din Legea privind administrația publică locală)</p>
<p>RESTRICȚII</p>	<p>Potrivit Legii 16/2008, SUBIECȚII DECLARĂRII:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sunt obligați să comunice conducătorului organizației publice în care activează despre toate ofertele de muncă dacă această muncă poate genera conflict de interese; - nu pot să obțină beneficii neprevăzute de lege sau de contractul individual de muncă datorită funcției deținute anterior, inclusiv datorită informațiilor de serviciu obținute în exercitarea funcției respective, în special atunci când sunt în căutarea unui loc de muncă sau a altei funcții după ce nu mai dețin funcția publică; - care au încetat să-și îndeplinească obligațiile în serviciul public, iar pe parcursul ultimului an de muncă aveau atribuții directe de supraveghere sau control al unor întreprinderi, nu sunt în drept să se angajeze, timp de un an, în structurile de administrare, de revizie sau de control ale acestor întreprinderi; - dacă au încetat să-și îndeplinească obligațiile în autoritatea publică, întreprinderea în care ea sau persoane apropiate ei dețin cote în capitalul social ori lucrează în structuri de conducere sau de revizie nu are dreptul, timp de un an, să încheie contracte comerciale cu autoritatea în care aceasta a activat⁷; - nu poate reprezenta, timp de un an, interesele persoanelor fizice sau juridice în autoritatea în care a activat, precum și nu poate reprezenta persoane fizice și juridice în probleme ce țin de atribuțiile de serviciu îndeplinite anterior⁸; - nu poate reprezenta grupuri private sau persoane fizice și nu poate apăra interesele acestora în autoritățile publice, cu excepția acțiunilor întreprinse în calitate de reprezentant legal⁹. Întocmirea și examinarea petițiilor nu se consideră reprezentare a grupului privat sau a persoanei fizice; - le este interzis să solicite sau să accepte cadouri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj, destinate personal acestora sau familiei lor¹⁰; - le este interzisă folosirea în interes privat a simbolurilor

⁷ Restricția nu se aplică în cazul în care contractul a fost încheiat pînă la angajarea la întreprindere a persoanei care a exercitat o funcție publică sau în cazul în care contractul a fost încheiat prin metoda licitației publice.

⁸ Restricția respectivă nu se aplică avocaților

⁹ Întocmirea și examinarea petițiilor nu se consideră reprezentare a grupului privat sau a persoanei fizice.

¹⁰ Interdicția nu se aplică în privința cadourilor simbolice, celor oferite din politete sau primite cu prilejul anumitor acțiuni de protocol și a căror valoare nu depășește limitele stabilite de Guvern

	<p>oficiale care au legătură cu exercitarea funcției sale;</p> <ul style="list-style-type: none"> - le este interzisă folosirea sau permiterea folosirii numelui, însoțit de calitatea subiectului declarației, a imaginii, vocii sau semnăturii acestuia în orice formă de publicitate a unui agent economic, precum și a vreunui produs comercial național sau străin, cu excepția publicității gratuite în scopuri caritabile.
--	--

Adițional incompatibilităților/restricțiilor care derivă din Legea 16/2008, legile speciale care reglementează activitatea unor anumite categorii de subiecți pot stabili unele suplimentare. Spre exemplu:

Articolul 8 din Legea 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului stabilește restricții de serviciu ale judecătorului, care sunt caracteristice anume acestei categorii de subiecți (spre exemplu: *Judecătorul nu poate să dea consultații scrise sau verbale în probleme litigioase; îi este interzisă comunicarea cu participanții la proces sau cu alte persoane, inclusiv cu persoane cu funcții de demnitate publică, dacă o astfel de comunicare este legată de dosarul aflat în procedura judecătorului și are loc în alt mod decât cel prevăzut de regulile de procedură*);

Articolul 26 din Legea 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public prevede că: *„Funcționarul public nu poate exercita o funcție publică în subordinea nemijlocită a unei rude directe (părinte, frate, soră, fiu, fiică) sau a unei rude prin afinitate (soț/soție, părinte, frate și soră a soțului/soției) în cadrul aceleiași autorități publice”¹¹ etc.*

Verificarea respectării regimului incompatibilităților și restricțiilor stabilite de Legea 16/2008, incluse în tabelul de mai sus ține de competența CNI¹². Soluționarea unor alte situații de incompatibilitate, precum și încălcarea altor restricții, decât cele prevăzute de Legea 16/2008 are loc în condițiile legilor speciale care stabilesc aceste restricții¹³.

Respectiv, atunci când se va verifica respectarea regimului restricțiilor și incompatibilităților, este necesar să se consulte în mod obligatoriu reglementările normative aplicabile fiecărei profesii.

DE REȚINUT!!!

Pentru încălcarea regimului de incompatibilități și restricții subiecții declarației sînt pasibili de răspundere disciplinară, inclusiv pînă la eliberarea din funcție fie încetarea mandatului

¹¹ Aceeași prohibiție se aplică și în situația în care conducătorul superior nemijlocit al funcționarului public are calitatea de persoană ce exercită funcție de demnitate publică.

¹² „d) constată nerespectarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese și privind incompatibilitatea, sesizînd organele competente în vederea atragerii persoanelor respective la răspundere disciplinară sau, după caz, în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale acestora;”, p. 4, Capitolul II din Regulamentul CNI, adoptat prin Legea 180/2011

¹³ Spre exemplu pentru funcționarii publici care cad sub restricția subordonării ierarhice, Legea 158 prevede că aceștia vor întreprinde acțiuni în vederea încetării raporturilor ierarhice nemijlocite în termen de 2 luni, iar în cazul nerespectării acestei condiții, funcționarul public se transferă într-o funcție care ar exclude o astfel de subordonare, iar dacă transferul nu este posibil, acesta este eliberat din funcția publică deținută.

III. TIPOLOGIA CONFLICTELOR DE INTERESE

Conflictul de interese pot îmbrăca varii forme, care pot fi integrate în diverse categorii, tipologii. Legislația națională, dar și cazuistica dosarelor examinate de CNI în perioada 2013-2015 nu permit o delimitare precisă și exhaustivă a tipologiei conflictelor de interese în Republica Moldova.

Pentru a dezvolta o potențială clasificare și exemplificare a conflictelor de interese potențiale și reale este important de a lua în calcul faptul că Legea 16/2008 prevede două categorii de declarații:

!!! MEMENTO

A. declarația de interese personale – care se depune în fiecare an de către subiecții declarării pînă la 31 martie 2015 (art. 13-14 din Legea 16/2008)¹⁴ și care se modifică în condițiile prevăzute expres în lege. Aceste declarații depuse de subiecții declarării permit identificarea **incompatibilităților și a conflictelor de interese potențiale**

B. declarația privind conflictul de interese – care se depune de subiecții declarării în condițiile art. 9 al Legii 16/2008¹⁵ în termen de 3 zile de la data constatării conflictului de interese. Declarațiile depuse în conformitate cu articolul 9 reflectă **conflictele de interese reale**

Reieșind din cele două categorii de declarații pot fi identificate conflictele de interese potențiale și conflictele de interese reale. Fiecare categorie din aceste conflicte are caracteristicile sale, se identifică la anumite etape, se întîmplă în anumite circumstanțe și necesită anumite acțiuni de anticipare/soluționare.

Astfel, conflictul de interese potențial urmează a fi soluționat de către conducătorul organizației publice, după caz CNI (în cazul subiecților expres stabiliți), la momentul verificării declarațiilor de interese personale depuse de către subiecții declarării în condițiile art. 13 și 14 ale Legii 16/2008, precum și imediat după actualizarea acestor declarații, în cazul în care intervin modificări în ele. Conflictul este doar unul prezumat și poate apărea doar dacă subiectul

¹⁴ **Articolul 13.** Declaraarea intereselor personale

(1) Candidatul la alegerea, numirea sau confirmarea în funcția publică, precum și persoana prevăzută la art.3 sînt obligate să identifice și să declare interesele personale relevante. (4) Persoanele prevăzute la alin.(1) care nu exercită alte funcții sau nu desfășoară alte activități decît cele legate de exercitarea mandatului sau funcției deținute depun o declarație în acest sens. (5) Responsabilitatea pentru depunerea în termen a declarației, precum și pentru veridicitatea și deplinătatea informației, o poartă persoana care depune declarația. (6) Cerința privind declararea intereselor personale se include în toate procedurile sau contractele ce reglementează angajarea, alegerea sau numirea în funcția publică. (7) Depunerea declarației de interese personale nu scutește persoana de obligația depunerii altor declarații potrivit legii.

Articolul 14. Termenele de depunere a declarației de interese personale

(1) Declarația de interese personale se depune în termen de 15 zile de la data angajării, validării mandatului ori numirii în funcție, după caz. (2) Declarația de interese personale se depune anual pînă la data de 31 martie. (3) Persoanele prevăzute la art.3 vor actualiza declarațiile de interese personale ori de cîte ori intervin schimbări în informația indicată la art.16 alin.(1), în termen de 15 zile de la data intervenirii acestora. (4) Subiecții declarării intereselor personale sînt obligați să depună declarația după expirarea unui an de la încetarea activității pînă la data de 31 martie a anului următor.

¹⁵ **Articolul 9.** Obligațiile persoanelor cărora li se aplică legea

(1) Persoana prevăzută la art.3 va informa imediat, dar nu mai tîrziu de 3 zile de la data constatării, în scris, șeful ierarhic sau organul ierarhic superior despre: a) interesul, al său ori al persoanelor apropiate, legat de decizia pe care trebuie să o ia personal sau la luarea căreia trebuie să participe, ori de acțiunea pe care trebuie să o întreprindă în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu; b) calitatea, a sa ori a persoanelor apropiate, de fondator, acționar, asociat, membru al consiliului de administrație, membru al comisiei de control sau de revizie a unei persoane juridice (comerciale sau necomerciale), dacă această persoană juridică a primit de la organizația publică în care activează bunuri, inclusiv mijloace bănești, credite garantate de stat ori de autoritatea administrației publice locale sau o comandă de achiziție publică. (2) Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii Guvernului și alți conducători ai organizațiilor publice vor anunța Comisia Națională de Integritate despre conflictele de interese specificate la alin.(1) în care se află. (3) Persoanei care deține o funcție publică îi sînt interzise relații de serviciu cu o persoană care a lucrat anterior într-o autoritate publică dacă aceasta cade sub incidența restricțiilor prevăzute la art.22 alin.(1).

declarării ar urma să ia decizii, fie să participe la luarea unor decizii din postura lui de funcționar, obligat să protejeze interesul public, decizii care pot avea interferențe cu interesul lui personal.

Conflictul de interese real se declară în condițiile și termenul prevăzut la art.9 al Legii 16/2008 și trebuie soluționat de către conducătorul organizației publice, seful ierarhic sau organul ierarhic superior fie, după caz, de către CNI.

În tabelele de mai jos este prezentată o clasificare posibilă a tipologiei conflictelor de interese potențiale și reale, situațiile care le caracterizează și modul lor de soluționare.

CONFLICTE DE INTERESE POTENȚIALE		
Categoria interesului declarat¹⁶	Circumstanțele unui conflict de interes potențial	Soluții pentru anticiparea conflictului de interese
Activități profesionale retribuite	<p>Subiectul declarării deține o funcție remunerată care, inclusiv ar fi incompatibilă cu funcția deținută fie poate genera ulterior conflicte de interese reale (un deputat în Parlament ocupă concomitent și funcția de rector al unei instituții de învățământ; un angajat al MAI este încadrat într-o companie care prestează servicii de securitate și pază; un primar al unei localități este administrator al unei întreprinderi).</p> <p>Conflictul de interese potențial s-ar manifesta: în cazul deputatului în Parlament prin promovarea unor proiecte de acte normative favorabile instituției de învățământ; în cazul polițistului prin favorizarea și crearea unor presiuni pentru oferirea beneficiilor companiei de pază; primarul ar putea contribui la crearea unor condiții favorabile pentru întreprinderea administrată, mai mult, este în incompatibilitate</p>	<p>Subiectul declarării trebuie să soluționeze incompatibilitatea prin renunțarea la deținerea altei activități profesionale retribuite fie să solicite eliberarea din funcția publică incompatibilă cu altă activitate remunerată.</p> <p>Conducătorul organizației, organul ierarhic superior, după caz, CNI urmează să:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verifice declarațiile de interese personale; - să stabilească prezența incompatibilităților și implicit a conflictelor de interese personale potențiale; - să recomande subiectului declarării lichidarea stării de incompatibilitate; - să întreprindă acțiuni pentru, sancționarea disciplinară (inclusiv, eliberarea din funcție) fie, după caz, să solicite retragerea mandatului (în cazul deputatului, primarului), dacă subiectul declarării nu s-a conformat.
Calitatea de fondator sau de membru în organele de conducere, administrare, revizie sau control în cadrul unor organizații necomerciale sau partide politice	<p>Subiectul declarării deține o funcție care presupune controlul, verificarea, auditul organizațiilor necomerciale sau partidelor (spre exemplu este angajat al Comisiei Electorale Centrale (CEC), în subdiviziunea care verifică rapoartele privind finanțarea campaniei electorale a</p>	<p>Subiectul declarării urmează să:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informeze conducătorul CEC/Ministerului Justiției despre schimbările survenite în declarația de interese; - urmează să soluționeze incompatibilitatea, inclusiv prin renunțarea fie la funcția deținută fie la calitatea recent obținută de fondator al

¹⁶ Conform modelului declarației de interese, Anexa nr. 1 la Legea 16/2008

	<p>partidelor politice și recent a devenit fondator al unui partid politic; este angajat al Ministerului Justiției în subdiviziunea care înregistrează și monitorizează activitatea asociațiilor obștești, deținând concomitent funcția de fondator al unei asociații obștești etc.)</p> <p>Conflictul de interese potențial este legat, în primul rând, de starea de incompatibilitate generată, iar în al doilea rând se poate manifesta la etapa când angajatul CEC va urma să verifice rapoartele financiare ale partidului din care face parte, fie angajatul Ministerului Justiției va trebui să verifice rapoartele ONG-ului din care face parte</p>	<p>partidului/organizației necomerciale.</p> <p>Conducătorul CEC/al Ministerului Justiției urmează să:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verifice declarațiile de interese personale; - să stabilească prezența incompatibilităților și implicit a conflictelor de interese personale potențiale; - să recomande subiectului declarării lichidarea stării de incompatibilitate; - să întreprindă acțiuni pentru, sancționarea disciplinară (inclusiv, eliberarea din funcție), dacă subiectul declarării nu s-a conformat.
<p>Calitatea de asociat sau acționar al unui agent economic, al unei instituții de credit, organizații de asigurare sau instituții financiare</p>	<p>Subiectul declarării fie persoanele apropiate acestuia dețin fie au achiziționat valori mobiliare (acțiuni) într-o instituție financiară a cărei activitate o supraveghează subiectul.</p> <p>Conflictul de interese potențial poate apărea în cazul în care subiectul declarării va lua decizii sau va participa la luarea unor decizii (va semna acte de control, va elibera autorizații) în privința instituției financiare în care deține acțiuni</p>	<p>Subiectul declarării trebuie fie să înstrăineze valorile mobiliare fie să renunțe la funcția publică deținută</p> <p>Conducătorul organizației publice trebuie să:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verifice declarațiile de interese personale; - să stabilească prezența incompatibilităților și implicit a conflictelor de interese personale potențiale; - să interzică subiectului declarării îndeplinirea atribuțiilor/efectuarea unor acțiuni de control, semnarea unor acte etc. în privința instituției financiare pe care o supraveghează; - să recomande subiectului declarării lichidarea stării de incompatibilitate; - să întreprindă acțiuni pentru, sancționarea disciplinară (inclusiv, eliberarea din funcție), dacă subiectul declarării nu s-a conformat.
<p>Relațiile cu organizațiile internaționale</p>	<p>Subiectul declarării este membru al unei comisii/comitet din cadrul unei organizații internaționale, care efectuează evaluări, întocmește rapoarte etc. în domeniul în care activează nemijlocit subiectul declarării.</p> <p>Conflictul de interese potențial</p>	<p>Soluția pentru anticiparea unui conflict de interese este ca subiectul declarării, membru al Comisiei să se abțină de la votarea deciziilor privind autoritatea în care activează.</p> <p>Conducătorul organizației publice trebuie să:</p>

	<p>ar apărea în cazul în care subiectul declarării urmează să participe în cadrul comitetului/comisiei la adoptarea unor rapoarte privind organizația publică în care activează</p>	<ul style="list-style-type: none"> - verifice declarațiile de interese personale; - să stabilească prezența conflictelor de interese personale potențiale; - să recomande subiectului declarării abținerea de la votarea unor documente; - să întreprindă acțiuni pentru, sancționarea disciplinară (inclusiv, eliberarea din funcție), dacă subiectul declarării nu s-a conformat.
--	---	---

Rezumând situațiile privind conflictele de interese potențiale, trebuie reliefată cîteva pași importanți pentru identificarea/soluționarea conflictelor de interese potențiale:

- conflictele de interese potențiale, în lumina declarației de interese personale depuse anual, sînt generate în mare parte de încălcarea regimului incompatibilităților și restricțiilor;
- pentru subiecții declarării este important să completeze cu bună credință declarațiile de interese personale și să introducă, ori de cîte ori este necesar, modificările de rigoare în ele (obținerea unei noi calități în cadrul unor partide politice, organizații necomerciale sau organizații internaționale; calitatea de acționar sau asociat a unei instituții financiare) și să întreprindă toate acțiunile pentru lichidarea/eliminarea incompatibilităților;
- conducătorii organizațiilor publice, organele ierarhic superioare, după caz, CNI urmează să verifice declarațiile de interese personale, să identifice conflictele de interese personale potențiale și să întreprindă toate acțiunile necesare pentru prevenirea acestor conflicte în termene optime și prin soluții justificate.

CONFLICTE DE INTERESE REALE

Situația tipică/interesul urmărit	Modul de soluționare a conflictului de interese ¹⁷
Conflict de interese legat de îndeplinirea unor atribuții/luarea unor decizii în privința persoanelor apropiate	
<p>Subiectul declarării fiind în funcția de șef al unei Direcții din cadrul Primăriei municipiului Chișinău, urmează să participe la luarea unei decizii privind darea în locațiune a unui spațiu public pentru o societate comercială al cărei administrator este fiica sa.</p> <p>Subiectul declarării face parte din comisia de concurs pentru angajarea în cadrul instituției, unul din candidații la concurs fiind o persoană apropiată</p> <p>Subiectul declarării face parte din Comisia de evaluare a performanțelor, Colegiul/Comisia disciplinară care urmează să examineze activitatea unei persoane apropiate</p>	<p>Subiectul declarării trebuie să depună declarația privind conflictul de interese conform modelului prevăzut la Anexa nr. 1 a prezentului Ghid</p> <p>Declarația urmează a fi depusă imediat ce subiectul a aflat despre participarea persoanei apropiate la concurs și să declare abținerea sa de la activitatea de evaluare, examinare a dosarului persoanei apropiate.</p> <p>În aceeași zi a depunerii declarației privind conflictul de interese, conducătorul organizației publice, organul ierarhic superior urmează să suspende/interzică subiectului declarării participarea la evaluarea, examinarea dosarului persoanei apropiate; să desemneze altă persoană. În cazul imposibilității examinării și oferirii soluției în aceeași zi, termenul de examinare și oferire a soluției nu poate depăși 3 zile din data depunerii declarației.</p>

¹⁷ Soluțiile prezentate la această secțiune și termenele prevăzute au caracter de recomandare, or Legea 16/2008 nu conține prevederi explicite privind procedura și termenele de examinare a declarațiilor privind conflictele de interese.

În cazul în care soluția trebuie oferită de CNI (pentru subiecții expres prevăzuți de lege), declarația privind conflictul de interese urmează a fi examinată în prima ședință care urmează de la data depunerii declarației

Conflict de interese legat de participarea la sau adoptarea unor decizii privind achiziționarea unor bunuri, prestarea unor servicii

Subiectul declarării participă sau adoptă o decizie privind achizițiile de bunuri sau prestarea unor servicii care sunt oferite/prestate de persoane apropiate sau de o companie în cadrul căreia figurează ca fondator

Subiectul declarării trebuie să depună declarația privind conflictul de interese conform modelului prevăzut la Anexa nr. 1 a prezentului Ghid.

Declarația urmează a fi depusă imediat ce subiectul a aflat despre participarea persoanei apropiate la concurs. Subiectul trebuie să se abțină de la luarea deciziei.

În aceeași zi a depunerii declarației privind conflictul de interese, conducătorul organizației publice, organul ierarhic superior urmează să ia decizia fie de recuzare a subiectului declarării fie de excludere a acestuia din componența comisiei și să delege îndeplinirea atribuțiilor respective unei alte persoane, pe perioada desfășurării concursului.

În cazul imposibilității examinării și oferirii soluției în aceeași zi, termenul de examinare și oferire a soluției nu poate depăși 3 zile din data depunerii declarației.

În cazul în care soluția trebuie oferită de CNI (pentru subiecții expres prevăzuți de lege), declarația privind conflictul de interese urmează a fi examinată în prima ședință care urmează de la data depunerii declarației.

Conflict de interese care rezultă din încălcarea interdicțiilor și incompatibilităților

Subiectul declarării în calitate de conducător al unei organizații publice oferă un contract generos unei companii private în cadrul căreia urmează să se angajeze

Potrivit art. 20 al Legii 16/2008, subiecții declarării:

- nu pot să obțină beneficii neprevăzute de lege sau de contractul individual de muncă datorită funcției deținute anterior, inclusiv datorită informațiilor de serviciu obținute în exercitarea funcției respective, în special atunci când sunt în căutarea unui loc de muncă sau a altei funcții după ce nu mai dețin funcția publică;
- care au încetat să-și îndeplinească obligațiile în serviciul public, iar pe parcursul ultimului an de muncă aveau atribuții directe de supraveghere sau control al unor întreprinderi, nu sunt în drept să se angajeze, timp de un an, în structurile de administrare, de revizie sau de control ale acestor întreprinderi.

Subiectul declarării urma să anunțe anticipat organul ierarhic superior, după caz, CNI, despre oferta de muncă. La momentul inițierii procesului decizional privind acordarea creditului urma să depună declarația privind conflictul de interese conform modelului prevăzut la Anexa nr. 1 a

prezentului Ghid.

Declarația urmează a fi depusă imediat ce subiectul a aflat despre participarea la concurs a companiei private, în care urma să se angajeze. Subiectul trebuie să se abțină de la luarea deciziei.

În aceeași zi a depunerii declarației privind conflictul de interese organul ierarhic superior, după caz, CNI, urmează să ia decizia de recuzare a subiectului declarării și să delege/propună delegarea îndeplinirii atribuțiilor respective unei alte persoane, pe perioada desfășurării concursului.

În cazul imposibilității examinării și oferirii soluției în aceeași zi, termenul de examinare și oferire a soluției nu poate depăși 3 zile din data depunerii declarației.

În cazul în care soluția trebuie oferită de CNI (pentru subiecții expres prevăzuți de lege), declarația privind conflictul de interese urmează a fi examinată în prima ședință care urmează de la data depunerii declarației.

În cazul consumării conflictului de interese și nedeclararea acestuia, inclusiv a încălcării restricției, subiectul declarării urmează a fi supus urmării penale sau contravenționale.

Conflict de interese legat de adoptarea unei decizii politice

Subiectul declarării este deputat în Parlament și urmează să voteze pentru investirea Guvernului, în componența căruia este propus o persoană apropiată a subiectului

Subiectul declarării trebuie să depună la CNI declarația privind conflictul de interese conform modelului prevăzut la Anexa nr. 1 a prezentului Ghid.

Declarația urmează a fi depusă imediat ce subiectul a aflat despre includerea persoanei apropiate în calitate de candidat la funcția de ministru. Subiectul trebuie să se abțină de la procesul de vot.

CNI urmează să examineze declarația depusă în prima ședință care urmează din data depunerii declarației și să recomande subiectului abținerea de la procesul de vot, inclusiv de la votarea pe marginea oricărui raport sau act care vizează persoana apropiată.

Lista situațiilor tipice pentru apariția conflictelor de interese redată mai sus, nu este exhaustivă și nu poate să acopere toate varietățile și formele manifestării conflictelor de interese. Este totuși important, ca indiferent de forma și tipul conflictului de interese, ca subiecții declarării să întreprindă toate acțiunile pentru prevenirea și tratarea conflictului de interese, să informeze conducătorul organizației publice despre acest fapt în scris și în termenele prevăzute de Legea 16/2008.

IV. PROCEDURA DOCUMENTĂRII CONFLICTELOR DE INTERESE DECLARATE

Legea 16/2008 prevede că subiectul declarării va informa imediat, dar nu mai târziu de 3 zile de la data constatării, în scris, șeful ierarhic sau organul ierarhic superior despre:

- a) interesul, al său ori al persoanelor apropiate, legat de decizia pe care trebuie să o ia personal sau la luarea căreia trebuie să participe, ori de acțiunea pe care trebuie să o întreprindă în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu;
- b) calitatea, a sa ori a persoanelor apropiate, de fondator, acționar, asociat, membru al consiliului de administrație, membru al comisiei de control sau de revizie a unei persoane juridice (comerciale sau necomerciale), dacă această persoană juridică a primit de la organizația publică în care activează bunuri, inclusiv mijloace bănești, credite garantate de stat ori de autoritatea administrației publice locale sau o comandă de achiziție publică.

Astfel, procedura declarării conflictelor de interese trebuie să urmeze pașii următori:

- A. depunerea declarației de raportare a unui conflict de interese;
- B. înregistrarea declarației de raportare;
- C. examinarea declarației de raportare de către conducătorul organizației publice;
- D. soluționarea conflictului de interese declarat.

Reieșind din textul legii, subiectul declarării are un termen de 3 zile pentru a informa conducătorul organizației publice sau, după caz, organul ierarhic superior, despre toate circumstanțele arătate mai sus.

Informația privind interesul personal trebuie prezentată în scris. În vederea facilitării activității de informare privind un conflict de interese, în Anexa nr. 1 la prezentul Ghid este oferit un model al declarației de raportare a unui conflict de interese. Completând respectiva declarație de raportare, subiectul declarării trebuie să se asigure de faptul că:

- declarația de raportare a conflictului de interese va fi depusă în termenul stabilit de lege;
- declarația va conține descrierea exhaustivă a circumstanțelor care generează conflictul de interese;
- pentru a preveni conflictul de interese va declara abținerea sa de la luarea unor decizii sau îndeplinirea unor acțiuni, fie, dacă abținerea sa nu va asigura tratarea conflictului, poate solicita conducătorului organizației publice sau, după caz, organului ierarhic superior, adoptarea unei alte decizii prevăzute de lege.

În vederea asigurării unui proces ordonat și consecvent de documentare a conflictelor de interese declarate, în Anexa nr. 3 a Ghidului este inclus un model al Registrului de evidență a conflictelor de interese declarate.

Registrul urmează să conțină următoarele date:

- număr de înregistrare care va fi atribuit fiecărei declarații de raportare a conflictului de interese;
- data depunerii declarației de raportare a conflictului de interese;
- numele, prenumele subiectului declarării (declarantului) și funcția deținută de acesta;
- numărul de file ale declarației depuse și implicit semnătura acestuia;
- decizia adoptată de către conducătorul organizației publice sau, după caz, organul ierarhic superior.

Pentru a conferi activității de documentare a conflictelor de interese declarate un caracter sistemic este recomandabilă desemnarea în cadrul organizațiilor publice a unor subdiviziuni (spre exemplu serviciile de audit, securitate internă, resurse umane) sau, după caz, persoane responsabile care vor colecta declarațiile de raportare a conflictelor de interese, vor menține

Registrul de evidență a acestora și vor acorda suportul necesar conducătorului organizației publice în procesul de documentare și soluționare a conflictelor de interese declarate.

Legea 16/2008 prevede câteva categorii de subiecți: Președintele Republicii Moldova, deputații în Parlament, membrii Guvernului și alți conducători ai organizațiilor publice care raportează conflictele de interese la CNI.

Procedura raportării conflictelor de interese, documentării și soluționării conflictelor de interese declarate de subiecții menționați la CNI, poate să urmărească aceiași pași care sunt descriși mai sus.

IMPORTANT!!!

Nedeclararea conflictului de interese de către persoana care activează în cadrul unei autorități publice, instituții publice, întreprinderi de stat sau municipale ori în cadrul unei societăți comerciale cu capital majoritar de stat, se sancționează conform articolul 313² din Codul contravențional. În cazul identificării elementelor infracțiunii în acțiunile de nedeclarare a conflictului de interese, subiectul declarării va fi tras la răspundere penală.

V. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE INTERESE DECLARATE

Soluționarea conflictului de interese, așa cum este prevăzut la articolul 11 din Legea 16/2008 revine subiectului declarării și conducătorului organizației publice.

Privitor la conducătorul organizației publice, legea prevede că acesta este obligat:

- să nu admită, cu bună știință, ca persoanele care activează în organizația pe care o conduce să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu fiind în situații de conflict de interese
- să informeze Comisia Națională de Integritate despre depistarea de încălcări

În același timp, este important ca subiectul declarării:

- să accepte responsabilitatea pentru identificarea intereselor lui personale, care ar putea intra sau sunt în conflict cu îndatoririle lui oficiale,
- să respecte cerințele de a lua măsuri pentru soluționarea pozitivă a conflictului de interese.

Pentru soluționarea unui conflict de interese trebuie respectați toți pașii în procedura de identificare și documentare a conflictelor de interese, **dar prioritar este ca acest conflict de interese să fie raportat.**

Așa cum prevede și Legea 16/2008, decizia privind soluționarea conflictului de interese se ia de către conducătorul organizației publice.

În **Anexa nr. 2** la prezentul Ghid este prezentat un model al deciziei care poate fi adoptat de către conducătorul organizației publice pentru soluționarea unui conflict de interese

Astfel, se propune ca decizia conducătorului organizației publice să conțină următoarele elemente:

- temeiul legal al adoptării deciziei;
- descrierea circumstanțelor de fapt, a esenței, circumstanțelor conflictului de interese declarat
- partea dispozitivă care include opțiunile oferite de lege pentru soluționarea conflictului de interese: acceptarea abținerii/reținerii persoanei de la îndeplinirea acțiunii/luarea deciziei; recuzarea (interzicerea) implicării declarantului în procesul de luare a deciziilor cu păstrarea funcției acestuia, în cazul în care conflictul prezintă o probabilitate redusă de a se repeta; restricționarea accesului persoanei afectate de un conflict de interese la anumite informații; transferul persoanei/declarantului într-o funcție neconflictuală; redistribuirea sarcinilor și responsabilităților persoanei/declarantului;
- clauza de informare despre măsurile luate a tuturor persoanelor afectate de decizia respectivă pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor.

!!! IMPORTANT

Subiectul declarării este obligat să se conformeze oricărei decizii finale care îi cere să se retragă din situația de conflict de interese în care el se află sau să renunțe la avantajul ce stă la originea conflictului.

DECLARAȚIE PRIVIND CONFLICTUL DE INTERESE

Subsemnatul, (se indică numele, prenumele.), declar că fiind în exercițiul funcției

(se indică funcția deținută, calitatea, sarcina sau atribuția de serviciu pe care urmează să o exercite, ex. - în calitate de membru al comisiei de concurs; având atribuția de a examina dosarele depuse de către solicitanți și de a verifica eligibilitatea beneficiarilor de subvenții - resurse financiare destinate susținerii producătorilor agricoli etc.)

am interes personal care rezultă din :

(se indică tipurile de interes personal specificate la art.2)

și care a generat situația de conflict de interese în care mă aflu acum:

(se descriu circumstanțele concrete, data apariției conflictului, inclusiv se va arăta în mod expres temeiul concret, numele persoanei fizice sau juridice concrete care generează conflictul de interese (solicită obținerea de subvenții) etc.)

Conform prevederilor articolul 11 alineatul (3) al Legii conflictului de interese, nr. 16 din 15 februarie 2008 declar despre soluționarea pozitivă și parțială a situației de conflict prin abținerea subsemnatului/subsemnatei de la îndeplinirea/executarea (se indică acțiunea concretă care generează conflictul de interese – participarea la procesul de selecție).

Solicit conducătorului instituției (se va indica numele, prenumele conducătorului, funcția deținută, denumirea completă a instituției) adoptarea deciziei finale pentru soluționarea deplină a conflictului de interese declarat în corespundere cu opțiunile prevăzute la articolul 11 alineatul (4) al Legii conflictului de interese, nr. 16 din 15 februarie 2008.

Data _____

Semnătura _____

Anexa 2

Model de decizie pentru soluționarea conflictului de interes declarat

Denumirea organizației publice _____

Decizie
pentru soluționarea conflictului de interese declarat
nr. _____ din _____

În conformitate cu articolul 11 alineatul (4) al Legii cu privire la conflictul de interese, nr. 16 din 15 februarie 2008, luînd în considerare necesitatea respectării interesului publicului, interesele organizației publice și interesele legitime ale salariaților,

adopt prezenta decizie:

1. La data de _____, ora _____, angajatul (*se indică numele, prenumele declarantului, funcția deținută*) a depus declarația privind conflictul de interese (*se vor arăta numărul și data de înregistrare a declarației privind conflictul de interese*) prin care au fost invocate următoarele circumstanțe (*se vor relata circumstanțele menționate în declarația depusă de declarant*) care generează conflictul de interese.

2. În vederea soluționării conflictului de interese declarat, **dispun:** (*se va selecta una din opțiunile de mai jos, aplicabile situației concrete*):

Opțiunea A. - acceptarea abținerii/reținerii persoanei de la îndeplinirea acțiunii (*se va arăta exact acțiunea, îndeplinirea căreia poate genera/generează conflictul de interese*);

Opțiunea B. - recuzarea (interzicerea) implicării declarantului (*se va arăta numele, prenumele, funcția declarantului*) în procesul de luare a deciziilor cu păstrarea funcției acestuia, în cazul în care conflictul prezintă o probabilitate redusă de a se repeta (*spre exemplu în cazul participării la concursul pentru angajarea într-o anumită funcție, concurs la care participă persoane apropiate declarantului, care la rîndul său este membru al comisiei de concurs*);

Opțiunea C. - restricționarea accesului persoanei (*se va arăta numele, prenumele, funcția declarantului*) afectate de un conflict de interese la anumite informații (*se vor menționa expres informațiile la care nu poate avea acces (spre exemplu informații privind concursurile de achiziții de servicii într-un anumit domeniu care generează conflictul de interese)*);

Opțiunea D. - transferul persoanei/declarantului într-o funcție neconflictuală (*spre exemplu transferul persoanei din funcția de inspector fiscal, în cazul în care în raza de activitate a declarantului, inspector fiscal, activează agenți economici, reprezentanții cărora sunt persoane apropiate declarantului*);

Opțiunea E. - redistribuirea sarcinilor și responsabilităților persoanei/declarantului (*se vor indica exact care sarcini/responsabilități ale persoanei vor fi transferate. Spre exemplu, se va decide ca persoana va fi exclusă din componența unor comisii (achiziții, disciplinară, de concurs pentru angajarea în câmpul muncii etc.)*).

Se va indica în mod obligatoriu numele persoanei care va substitui în această situație subiectul declarării sau, după caz, va prelua atribuția etc.

3. Prezenta decizie cu privire la măsurile luate va fi prezentată pentru informare tuturor persoanelor afectate de decizia respectivă pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor.

Data _____

Numele, prenumele, funcția, semnătura _____

REPUBLICA MOLDOVA

(denumirea organizației publice)

**REGISTRUL
DECLARAȚIILOR DE CONFLICT DE INTERESE**

nr. _____

Nr. de înregistrare a declarației	Data depunerii (ziua, luna, anul)	Numele, prenumele declarantului	Funcția deținută	Nr. file a declarației	Semnătura declarantului	Decizia autorității pentru soluționarea CI declarat